

"TAALKUNDIGE" EKSEGESE VAN ROMEINE 13:1-7*

J. Botha
Departement Grieks, PU vir CHO

ABSTRACT

As in most scientific disciplines, theoretical and methodological developments in recent times are constantly changing and greatly influencing New Testament studies. The aim of this article is to illustrate, with the use of modern exegetical methods, a possible approach to the "linguistic" phase of the exegetical process. The approach encompasses seven steps, namely, (1) demarcation of the pericope for investigation, (2) a literal translation, (3) grammatical and syntactical commentary, (4) a text-critical check of important variant readings, (5) discourse analysis, (6) a visual representation of the place of the pericope within its broader textual context and (7) word study. Romans 13:1-7 (which deals with obedience to the authorities) is used for the illustration of all seven these methodological steps. As conclusion it is stated that although this approach does not solve all the exegetical and hermeneutical problems of the pericope (which, however, it also does not pretend to do), these seven things will always remain an essential part of the basic exegetical work in a scientific interpretation of New Testament texts.

* Voordrag gelewer voor die Bolandse Gereformeerde Teologiese Vereniging in Kaapstad op 8 Junie 1987.
Koers 53(1) 1988

INLEIDING

Kenmerkend van die vinnig ontwikkelende en veranderende wêreld waarin ons leef, het ook die Nuwe-Testamentiese wetenskap beslis nie in die afgelope aantal jare stilgestaan nie. Veral sedert die vroeë sewentigerjare het 'n interdisiplinêre aanpak van die studie van die Nuwe Testament baie bygedra tot die snelle metodologiese ontwikkeling in hierdie vakgebied. Hierdie ontwikkeling duur vandag nog steeds voort (vgl. Combrink, 1986).

Die doel van hierdie artikel is om 'n moontlike benadering wat in die "taalkundige fase" van die eksegetiese proses gevolg kan word, prakties te illustreer. In hierdie benadering word daar gebruik gemaak van metodes en beginsels wat ontwikkel is in die moderne navorsing in die Linguistiek en die Nuwe-Testamentiese wetenskap (vir meer inligting hieroor, vergelyk onder andere Nida (1973), Thiselton (1979) en Erickson (1983)). Behalwe vir enkele aanpassings en die eksplisietmaking van metodologiese fasette in sekere opsigte, wil ek nie aanspraak maak op enige metodologiese of teoretiese oorspronklikheid of nuutheid in hierdie artikel nie. Die gedagte is eerder om te probeer illustreer hoedat 'n bepaalde kombinasie van bestaande metodes op sinvolle wyse tot 'n metodologiese geheel geïntegreer kan word. Dit is dus eerder in die integrasie van bestaande metodes as in die nuutheid van metodes waarin hierdie artikel graag 'n bydrae wil probeer maak. In die lig van hierdie spesifieke gerigtheid op die illustrasie van die benadering, word die teoretiese bespreking van elke stap wat gevolg word tot die minimum beperk en word daar met verwysings na literatuur daarvoor volstaan.

Hoewel die huidige metodologiese navorsing baie meer op literêr-teoretiese en sosiologiese aspekte konsentreer (vgl. onder andere Lategan (1984), Keegan (1986), en McKnight (1986)), wil dit nie sê dat die linguistiese sake nou onbelangrik geword het nie. 'n Deeglike linguistiese bestudering van 'n teks het altyd 'n belangrike rol te speel in 'n verantwoorde interpretasie van 'n teks. Die tradisionele filologiese ondersoek na die grammatika en sintaksis van die teks, die konteks van

die teks binne 'n groter geheel, 'n deeglike studie van die betekenis van belangrike woorde en verantwoording oor die vernaamste tekskritiese probleme van die teks, kan slegs tot groot skade vir die interpretasie buite rekening gelaat word. Danksy metodologiese ontwikkelings op hierdie terrein sedert die sewentigerjare, is ons vandag in 'n posisie om baie van hierdie "ou bekende" sake op nuwe maniere aan te pak en in baie opsigte kan ons resultate ook dus veel meer verantwoord wees. (Dit wil egter beslis nie sê dat alles nou altyd sodanig nuut sal wees nie!)

Vir predikante wat vyf jaar en langer gelede afgestudeer het aan die Teologiese Skool op Potchefstroom, sal baie van die sake wat hier behandel word, waarskynlik vreemd wees. Die gedagte is dus ook om met hierdie artikel vir ons predikante 'n kykie te gee in 'n faset van die onderrig wat vandag aan die teologiese studente in die Departement Grieks aan die PU vir CHO gegee word. Van die studente word verwag om in hulle derde studiejaar, nadat hulle die taal redelik aangeleer het asook die verskillende metodologiese en teoretiese sake behandel het, die teks van die Nuwe Testament selfstandig op hierdie wyse te kan bestudeer. Hiermee word ook gepoog om te illustreer tot op watter punt die onderrig (op voorgraadse vlak) in die Departement Grieks gevoer word voordat die studente aan die Teologiese Skool die verdere opleiding in eksegeese en interpretasie ontvang. Dit is waarom die klem in hierdie benadering op die selfstandige bestudering van die Griekse teks met behulp van grammatikas en gewone woordeboeke val en waarom daar nie van teologiese woordeboeke en kommentare gebruik gemaak word nie.

Hoewel die benadering noodwendig in terme van 'n reeks stappe geïllustreer moet word, wil dit hoegenaamd nie sê dat hierdie stappe bloot meganies die een na die ander toegepas kan word en die resultate is gewaarborg nie! Die interpretasie van 'n teks is nou maar een maal nie 'n meganiese proses nie. Tussen die verskillende stappe of fases is daar voortdurend 'n onderlinge wisselwerking. 'n Verdere uiters belangrike kwalifikasie wat gestel moet word, is dat hierdie artikel hoegenaamd nie die pretensie het dat hierdie benadering nou juis die metode vir die eerste fases van die eksegeese is en dat dit gevolg moet word nie! Hoewel dit na 'n onnodige kwalifikasie mag lyk (dit geld tog vir alle wetenskaplike

werk!), is dit tog uiters belangrik om dit eksplisiet te stel aangesien daar tydens die vroeëre fases van die ontwikkeling van aspekte daarvan in sommige kringe wél die indruk geskep is dat ons nou hiermee die onfeilbare goue sleutel ontdek het.¹

Die volgende stappe word in hierdie illustrasie van die "taalkundige" fase van die eksegetiese proses gevolg:

- Perikoopindeling
- Letterlike vertaling
- Grammatikale en sintaktiese kommentaar
- Tekskritiese kontrole
- Diskoersanalise (onderverdeel in sewe stappe)
- Visuele voorstelling van die makrostruktuur
- Woordstudie

Daar word dus heelwat méér as bloot net 'n diskoersanalise gedoen.

As perikoop vir die illustrasie is Rom. 13:1-7 gekies. Wat met die kwalifikasie "taalkundige" eksegetiese bedoel word, sal hopelik duidelik blyk uit die artikel self en uit die groot aantal vrae wat na afloop van hierdie eksegetiese oefenloopie onbeantwoord gelaat word (vgl. die slot van die artikel). Hierdie spesifieke perikoop speel 'n belangrike rol in die huidige sosiaal-maatskaplike krisis in ons land (vgl. byvoorbeeld die

¹ Vgl. in hierdie verband my artikel "'n Hamer, 'n saag en 'n skroewedraaier - oor metodes van analise van die Griekse teks van die Nuwe Testament" in *Koers* 51(3):328-368 asook Deist (1978) se kritiese bespreking van die waarde van diskoersanalise.

interpretasie daarvan deur die Kairos-dokument). Miskien sal dit ook goed wees om 'n keer weer intensief na die eksegetiese grondwerk van hierdie perikoop te kyk sodat ons op verantwoorde wyse aan die teologiese debat van ons dag oor die betrokke perikoop kan deelneem.

STAP 1: PERIKOOPINDELING

1.1 'n Definisie

'n Perikoop is die grootste beskikbare aanvaarbare geheel en ook die kleinste sinvolle eenheid van redevoering wat, afsonderlik beskou, steeds 'n outonimiteit van sy eie het en sy eie strukturele patroon vertoon (vir 'n bespreking en motivering van hierdie definisie, kyk Louw (1983) en Du Toit (1984)).

1.2 Merkers

Ten einde 'n verantwoorde perikoopindeling te kan maak, moet daar gesoek word na breuke in 'n teks. Du Toit (1984) noem die volgende sake as belangrike merkers vir breuke in 'n teks:

1. Pronominalisasie/renominalisering
2. Voegwoorde
3. Literêre vorme
4. Stylfigure
5. Eenheid van plek, tyd, handeling, e.s.m.
6. Inleidende en afrondende wendinge

7. Tematiese merkers

8. Inhoudelike binding rondom 'n sentrale tema.

Een of meer van hierdie faktore kan in 'n teks aanwesig wees. Die afbakening van 'n perikoop moet dus in elke geval opnuut gemotiveer word. Dit is nie iets wat meganies gedoen kan word nie.

1.3 Illustrasie

In die geval van Romeine 13 word vers 1 beskou as die begin van 'n nuwe perikoop en vers 7 as die einde van die perikoop.

1.4 Motivering

Vanaf Rom. 12:1 tot 15:13 word verskillende aspekte van die Christelike optrede in die wêreld behandel. In Hoofstuk 12 word die basis daarvoor gegee en daar word vanaf vers 9 tot 21 'n hele reeks kort etiese voorskrifte gegee. Hoofstuk 13:1 is ook so 'n etiese voorskrif ("Laat elkeen hom onderwerp aan die owerhede wat oor hom gestel is"). Anders as die geval in Hoofstuk 12, word hierdie voorskrif gemotiveer en beredeneer. Behalwe dat 'n nuwe tema daarmee aan die orde gestel word, is daar ook 'n duidelike verandering in die vorm van die diskoers (voorskrif + motivering). Daarom word dit as die begin van 'n nuwe perikoop beskou.

Vers 7 word as die einde van die perikoop beskou aangesien dit die motivering rondom hierdie bepaalde etiese voorskrif met 'n treffende stilistiese herhaling van elemente afsluit. In vers 8 word 'n nuwe tema (liefde teenoor die naaste) aan die orde gestel. Die sake wat in punt 4, 6, 7 en 8 hierbo gestel is as moontlike merkers vir breuke in die teks, ondersteun dus hierdie afbakening van die perikoop.

STAP 2: LETTERLIKE VERTALING

2.1 Motivering en werkswyse

By die aanvang van die bestudering van die perikoop, moet 'n voorlopige letterlike vertaling gemaak word. Hierdie vertaling moet so letterlik moontlik wees (d.w.s. so na moontlik aan die Grieks). Die gerigtheid van die vertaling is die brontaal en nie die doeltaal nie. Dit gaan dus nie om goeie Afrikaans nie, hoewel dit darem moet sin maak in Afrikaans. Daar moet ook verkieslik nie van die 1933/53 Afrikaanse vertaling van die Bybel gebruik gemaak word nie. Soek vreemde woorde in die woordeboek op en maak 'n selfstandige letterlike vertaling. So 'n selfstandige vertaling is 'n nuttige manier om in die teks "in" te kom. Op hierdie wyse word 'n mens se aandag op problematiese grammatikale en sintaktiese gevalle in die teks gevestig.

2.2 Illustrasie: Letterlike vertaling van Rom. 13:1-7

(1) Laat elke siel hom onderwerp aan die aangestelde gesagte/owerhede. Want daar is geen gesag behalwe van God nie, en die wat daar is, is deur God verorden, (2) sodat die een wat die gesag weerstaan, die instelling van God weerstaan, en diegene wat hulle weerstaan, sal 'n oordeel ontvang. (3) Want die regeerders is nie 'n-voorwerp-van-vrees vir die een wat goed doen nie maar vir (die een wat) kwaad (doen). Wil jy nie die gesag vrees nie? Doen die goeie, en jy sal ontvang lof van hom. (4) Want hy is 'n dienaar van God ter wille van jou tot die goeie. As jy die slegte doen, vrees! Want hy dra nie verniet die swaard nie. Want hy is 'n dienaar van God, 'n wreker tot straf vir die een wat die slegte doen. (5) Daarom is dit noodsaaklik om (jou) te onderwerp, nie alleen ter wille van die straf nie, maar ook ter wille van die gewete. (6) Want hieroor moet julle belastings betaal, want hulle is dienaars van God deur juis dit te doen. (7) Betaal aan almal die verskuldigde dinge, belasting aan die wat belasting (toekom), tolgeld aan die wat tolgeld (toekom), vrees aan die wat vrees (toekom) en eer aan die wat eer (toekom).

STAP 3: GRAMMATIKALE EN SINTAKTIESE KOMMENTAAR

3.1 Grammatikale kommentaar: motivering en werkswyse

Die boeke van R.W. Funk (*A Greek grammar of the New Testament and other early christian literature*) en R. Hanna (*A Grammatical aid to the New Testament*) kan in hierdie fase van die eksegetiese proses besonder nuttig gebruik word. Agter in die boek van Funk is daar drie indekse wat besonder waardevol is: 'n indeks van onderwerpe, 'n indeks van Griekse woorde en 'n indeks van teksverwysings. Die indeks van teksverwysings verwys na plekke in die boek waar een of ander grammatikale of sintaktiese verskynsel behandel word wat ook in hierdie spesifieke teks voorkom. In die lig van die algemene grammatikale bespreking oor die saak, kan die bepaalde verskynsel se voorkoms in die spesifieke teks dan op verantwoorde wyse geïnterpreteer word. In die illustrasie van die gebruik van Funk (in 3.3.1 hieronder), word die algemene grammatikale beginsel dus telkens eers genoem en daarna binne die spesifieke konteks geïnterpreteer. Ook die ander indekse is besonder waardevol om grammatikale onduidelikhede op te klaar. Net so is die boek van Hanna 'n baie nuttige gereedskapstuk in die eksegetiese proses.² Soms word daar ook baie waardevolle grammatikale aantekeninge in 'n teologiese kommentaar gevind. Die doel is egter hier om te illustreer hoe ver 'n mens al kan kom sonder dat dit nodig is om enige kommentaar te gebruik.

² Vgl. die resensie van hierdie boek in *In die Skriflig* (19,45; 1985) deur S.C. Vorster waarin die opset van die boek asook die besondere nut daarvan vir die predikant verduidelik word. Gegewens vanuit sewe van die bekendste grammatikas oor Nuwe-Testamentiese Grieks is in hierdie boek van Hanna saamgevat en word op 'n eenvoudige en bevatlike wyse aangebied.

3.2 Sintaktiese analise: motivering en werkwyse¹

Die doel van 'n sintaktiese analise is om alle sintaktiese relasies in 'n spesifieke gedeelte van die perikoop bloot te lê en te benoem. Aangesien redelik baie detail in 'n sintaktiese analise aangedui moet word, sou dit 'n uiters langsame en tot 'n groot mate ook sinlose proses gewees het om die hele perikoop volledig sintakties te ontleed. Daarom word slegs dié gedeelte wat as kern of saamtrepunt van die perikoop beskou word, in detail sintakties ontleed. Die keuse van watter gedeelte van die perikoop sintakties ontleed moet word, kan uiteraard eers ná die afhandeling van die diskoersanalise gemaak word.

So 'n detail-analise bied die voordeel dat dit jou dwing om jou te verantwoord oor al die sintaktiese relasies in die betrokke gedeelte. Aangesien hierdie kern of saamtrepunt normaalweg ook as die teksvers(e) vir die verklaring van die gedeelte in die prediking geneem word, dien dit as verdere motivering waarom hierdie gedeelte meer intensief as die res van die perikoop ontleed moet word.

3.3 Illustrasie

3.3.1 GRAMMATIKALE AANTEKENINGE OOR ROM. 13:1-7

Vers 2: Dativus commodi/incommodi (Funk, par. 188(2)).

Dit dui die persoon aan wie se belang geraak word. In hierdie konteks is die woord ἑαυτοῖς 'n dativus incommodi. Die "hulleself" is die benadcelde van κρίμα λήφονται - hulle is die mense wat die straf van die owerhede tot hulle eie nadeel sal ontvang.

¹ Vgl. Van Rensburg (1986) vir 'n teoretiese uiteensetting en illustrasie van 'n moontlike benadering tot 'n sintaktiese analise.

Hanna maak die verdere opmerking oor vers 2 dat die woord ἀντιτασσομενος hier 'n direkte medium is wat beteken "om jouself op te stel teenoor".

Vers 3: Gebruik van parataxis (neweskikking) in spreektaal (Funk, par. 471(3)).

Soms word 'n neweskikkende sintaktiese konstruksie gebruik om voorwaardelike onderskikking uit te druk. In hierdie konteks is die sin θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν die protasis (voorwaarde) by die apodosis τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ wat hier in 'n imperatief gegee word. Dit wil sê: as jy dit as voorwaarde stel dat jy die owerhede nie wil vrees nie, moet jy die opdrag uitvoer om goed te doen.

Vers 4: εἰς in doelsin (Hanna, 1983:280).

Die eerste εἰς in hierdie vers word gebruik om doel aan te dui. Die gedeelte θεοῦ γὰρ διακονός ἐστίν σοι εἰς τὸ ἀγαθόν beteken dus "want hy (=die owerheid) is 'n dienaar van God wat moet dien met die doel om aan jou goed te doen."

Vers 5: Weglating van εστιν (Funk, par. 127(2)).

Grammatikaal word daar voorkeur verleen aan die weglating van die koppelwerkwoord ἐστίν in onpersoonlike konstruksies, veral in die geval waar 'n moontlikheid of 'n noodsaaklikheid uitgedruk word. In hierdie konteks is ἐστίν weggelaat na die woord ἀνάγκη wat 'n noodsaaklikheid uitdruk. Die volledige konstruksie behoort dus te gewees het: διὸ ἀνάγκη (ἐστίν) ὑποτάσσεσθαι - "Daarom is dit noodsaaklik om (jou) te onderwerp." Die feit dat die goeie grammatikale gebruik van die weglating van εστιν hier gevolg is, is moontlik ter wille van die beklemtoning van die "noodsaaklikheid" van die stelling.

Hanna (1983:280) wys daarop dat die καὶ in hierdie vers op grond van die konteks waarin dit gebruik word meer is as blote neweskikking. Dit dui 'n klimaktiese opeenvolging aan. Dit wat dus byvoeging word, is

meer as die gewone. Met dit in ag geneem, kan die betekenis van hierdie vers soos volg weergegee word: "Dit is noodsaaklik om jouself aan die owerhede te onderwerp. Jy moet dit nie alleen doen omdat jy bang is vir die straf wat hulle op jou kan lê as jy ongehoorsaam is nie, maar jy moet juis gehoorsaam wees omdat jou gewete jou daartoe bring."

Vers 6 οὗτος gebruik om iemand wat teenwoordig is aan te dui. (Deikties) (Funk, par. 290(4)).

In hierdie konteks is die frase αὐτό τοῦτο 'n voorbeeld van die deiktiese gebruik van die woord οὗτος. Die anaforiese gebruik van die woorde vervul hier dan ook 'n baie sterk beklemtonende funksie: αὐτό τοῦτο = "juis hiérdie" saak (en niks anders nie). Die konstruksie beklemtoon die aanwesigheid van dit waarmee die owerheid hulle moet besig hou. Dit onderstreep die reg wat die owerheid het om belastings van sy onderdane te eis.

Vers 7: Vryer individuele ellipses (Funk, par. 491).

Die gebruik van ellipses hang af van individuele style. In die geval van briewe, waar die outeur kan reken op sekere inligting wat die ontvangers van die brief met hom deel, is daar selfs nog 'n groter vryheid as normaalweg in die gebruik van ellipses. Dikwels is die vryheid in die gebruik van ellipses in 'n persoonlike brief toe te skryf aan 'n poging tot nabootsing van spreektaal.

In hierdie vers is 'n baie goeie illustrasie van hierdie saak. In die vier laaste kolons is daar telkens 'n werkwoord en 'n deelwoord weggelaat. Daar staan byvoorbeeld in kolon 18 slegs τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον in plaas van (ἀπόδοτε) τῷ τὸν φόρον (ἔρωτόντι) τὸν φόρον "(betaal) aan hom wat belasting (vra) belasting." Hierdie patroon van weglating word vier keer herhaal. Let ook op die besondere klankherhalings en ritme van die woorde in die laaste vier frases:

τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον
τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος

τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον
 τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν

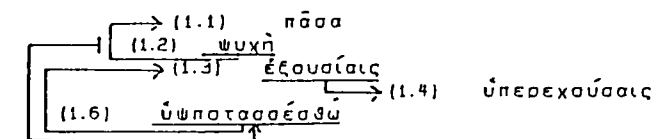
Hanna (1983:280) wys verder daarop dat die lidwoord by die noem van elke saak herhaal word en dat dit die funksie het om elke ding of kwaliteit spesifiek uit te sonder en te beklemtoon. Dit is dus nie maar bloot 'n reeks kwaliteite wat hier genoem word nie, elkeen individueel is belangrik.

Hierdie is 'n modelvoorbeeld van die effektiewe gebruik van 'n stilistiese paralellisme. Behalwe dat dit esteties aantreklik is, het dit ook 'n besonder kragtige appellatiewe effek. Dit sluit die argument oor hierdie bepaalde saak af deur op 'n besonder treffende wyse die kwaliteit en die konsekwensies van gehoorsaamheid aan die owerhede te stel. Die manier hoe die stelling gemaak word (die hoe) is wesenlik deel van die "inhoud" (die wat) van wat gesê word.

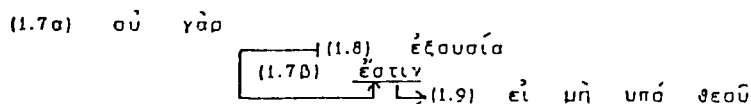
3.3.2 Sintaktiese analise van Rom. 13:1-3

Aangesien dit uit die diskoersanalise blyk (vgl. 5.2.1.5) dat paragraafsegment 1 (verse 1 en 2) die basiese stelling maak waaroor dit in hierdie perikoop gaan en dat die verdere twee paragraafsegmente voortbou op die basis van hierdie paragraafsegment, word paragraafsegment 1 hier sintakties ontleed:

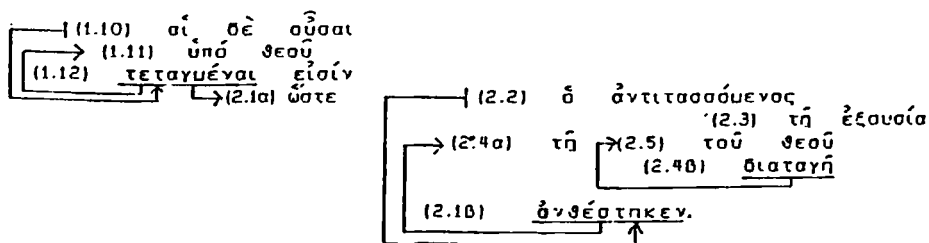
Sin 1

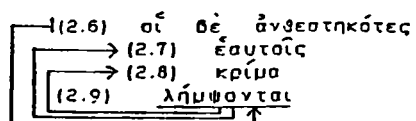
Sin 2

Sin 3

Sin 4

Kommentaar op sintaktiese analise:

Die sintaktiese komponente is genummer in die volgorde wat dit in die Griekse teks voorkom. In vers 1 is daar 12 komponente en in vers 2 is daar 9. Hierdie nummers dien bloot as 'n metode van verwysing. In hierdie twee verse is daar vier identifiseerbare selfstandige sinne.

Die sintaktiese verhoudings kan soos volg benoem word:

Sin 1:

Die werkwoord is komponent 1.6 met 1.2 as onderwerp en 1.3 as indirekte voorwerp. Komponent 1.1 is 'n byvoeglike bepaling by die onderwerp (1.2) en 1.4 is 'n byvoeglike bepaling by die indirekte voorwerp (1.3).

Sin 2:

Hoewel deur γὰρ ingelui, word hierdie as nuwe selfstandige sin gesien. Die voegwoord γὰρ kan as inleiding tot 'n selfstandige sin gebruik word. Hierdie sinsafbakening is ook so in die UBS¹-teks gegee. In hierdie sin

is ἔστιν nie 'n koppelwerkwoord nie, maar 'n onoorganklike werkwoord in die betekenis van "daar bestaan". Komponent 1.3 is die onderwerp van die werkwoord (1.7) met 1.9 as 'n bepaling van wyse daarby.

Sin 3:

Die hoofwerkwoord van hierdie sin is die perifrastiese konstruksie τεταγμένα εἶσιν (1.12), met 1.10 as onderwerp daarby. Die hele gedeelte vanaf 2.1 tot 2.5 is 'n bywoordelike bysin van gevolg by die werkwoord 1.12. In die gevolgsin is 2.2 die onderwerp van die werkwoord in die gevolgsin (2.1) met 2.4 as voorwerp daarby. 2.5 is 'n byvoeglike bepaling by 2.4b.

Sin 4:

Die werkwoord in sin 4 is 2.9 met 2.6 as onderwerp, 2.8 as direkte voorwerp en 2.9 as indirekte voorwerp.

STAP 4: TEKSKRITIESE KONTROLE

4.1 Motivering en werkswyse

Die tekskritiese kontrole van belangrike variasie-eenhede in die betrokke perikoop word gedoen volgens die metode wat uiteengesit is in die klasdikaat oor Nuwe-Testamentiese tekskritiek (Petzer en Jordaan, 1984). In die dikaat word die belangrikste bronne vir die herstel van die teks kortliks bespreek (gedateer en in teksfamilies geplaas). Slegs lesings wat C en D-evaluering van die UBS¹-samesellers gekry het, word gekontroleer. Die metode behels onder meer dat die belangrikste eksterne getuienis in twee tabelle aangeteken word sodat dit maklik beskikbaar is as vergelykingsbasis.

Dit is belangrik om te onthou dat hierdie niks meer as 'n kursoriese tekstkritiese kontrole wil wees nie. Die tekstkritiese wetenskap het in die moderne tyd tot so 'n tegniese en gespesialiseerde wetenskap ontwikkel, dat dit onrealisties is om van die voorgraadse student of van die predikant te verwag om 'n selfstandige tekstkritiese beoordeling van 'n variasie-eenheid te kan maak.

Voordat die eksterne tekstkritiese getuienis in tabelle saamgevat word, is dit belangrik om eers presies vas te stel wat die variasie-eenheid behels en watter verskil in interpretasie moontlik daardeur veroorsaak word. Dit wil sê, daar word aangetoon watter variasies daar is en wat die implikasie van elke variante lesing vir die betekenis van die teks is. Die kommentaar wat B.M. Metzger in sy *A Textual Commentary on the Greek New Testament* gee, word ook geïnterpreteer en aangeteken.

4.2 Illustrasie

Die variasie-eenheid in Rom. 13:1 het 'n C-waardering van die samestellers van die UBS³-teks gekry en word dus hier selfstandig gekontroleer.

Lesing 1: πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερχούσαις ὑποτασσέσθω = elke mens moet homself onderwerp aan die owerheid wat aangestel is.

Lesing 2: πάσαις ἐξουσίαις ὑπερχούσαις ὑποτασσέσθε = julle moet julle onderwerp aan al die owerhede wat aangestel is.

Die verskil tussen die twee lesings is dat volgens Lesing 1 'n opdrag aan elke mens gegee word (Praes Imperatief 3e pers ekv.) om homself aan die owerheid (onbepaald) wat aangestel is, te onderwerp. Volgens Lesing 2 word daar 'n direkte opdrag aan "julle" (Praes Imperatief 2 mv.) gegee om julle aan alle owerhede te onderwerp.

TABEL 1: OUDERDOM		
	Lesing 1	Lesing 2
3e eeu	cop ^{sa}	p ⁴⁶
4e eeu	κ, B, vg	
5e eeu	A, D, it, syr arm	D, it

TABEL 2: TEKSTIPE EN VERSPREIDING		
	Lesing 1	Lesing 2
Aleksandryns	κ B 33 cop Orig	
Caesareaans	Didymus, Origenes	
Westers	D it vg syr ^{Pal}	D it Tertullianus Ambrosiaster G
Bisantyns	Byz Lect syr ^P goth eth	

Volgens Metzger (p.528) kan die feit dat verskeie Westerse MSS Lesing 2 het, toegeskryf word aan 'n begeerte om die Hebreeuse idioom (πασα ψυχη) van Lesing 1 te vermy en moontlik om aan die uitdrukking 'n minder formele stelwyse te gee. Dit is dus duidelik dat Metzger voorkeur gee aan Lesing 1. Uit die tabelle hierbo kan die verdere afleiding gemaak word dat Lesing 1 voorkeur kan geniet op grond van die feit dat dit voorkom in die baie sterk kombinasie (κ B) en omdat dit 'n sterk verspreiding het oor al vier teksfamilies. Lesing 2 het wel 'n ouer Griekse MS wat dit ondersteun (P⁴⁶) maar in die koptiese vertaling wat Lesing 1 ondersteun, is daar ook getuienis uit die derde eeu vir Lesing 1. Verder is daar ook 'n groter geografiese verspreiding vir Lesing 1 (in al vier teksfamilies) terwyl Lesing 2 slegs in die Westerse teksfamilie voorkom.

In die lig van hierdie kursoriese kontrole en op grond van Metzger se kommentaar, word daar dus voorkeur gegee aan Lesing 1.

STAP 5: DISKOERSANALISE⁴

5.1 Motivering en werkwys

Die volgende stappe kan gevolg word in die analise van die diskoersstruktuur van 'n perikoop:

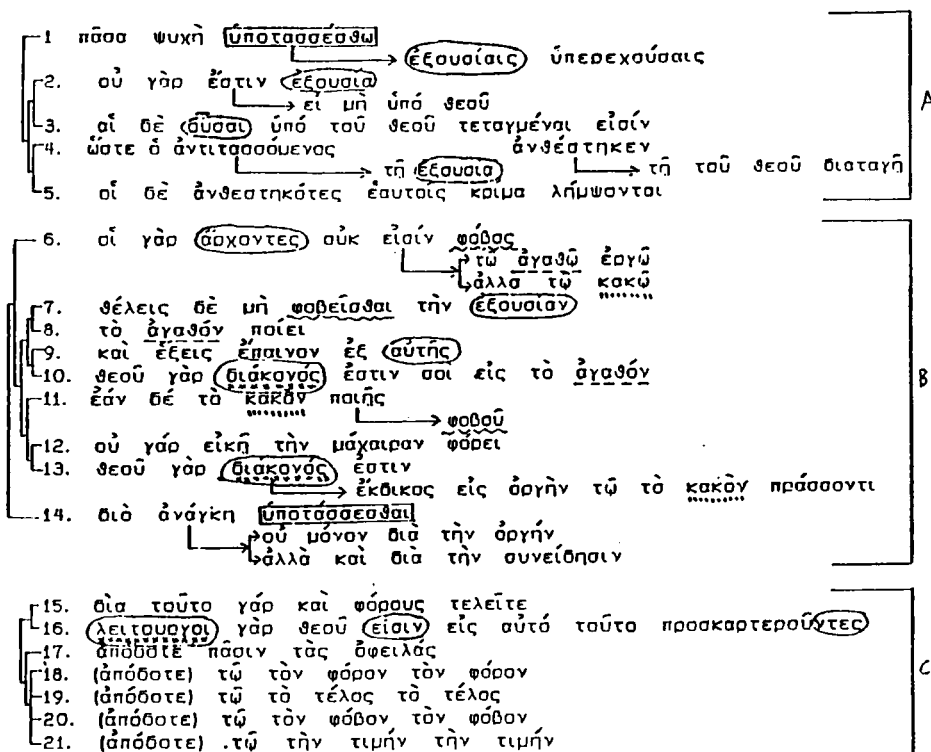
1. Deel die perikoop in kolons in. In die kommentaar op die diskoersanalise moet die indelings van problematiese gevalle gemotiveer word.
2. Dui die gang van die diskoers aan met lynverbindings aan die linkerkant van die kolons. Die stel relasiemoontlikhede wat Nida et al. (1983:101-103) gee, kan hier baie handig te pas kom. Tog is dit nie 'n vereiste dat slegs hierdie relasiemoontlikhede gebruik moet word nie. Dit sou dan ontaard in 'n vorm van sisteemdwang. Wees dus ook kreatief in die benoeming van die betekenisverhoudings tussen die kolons en paragraafsegmente. In die kommentaar op die diskoersanalise moet hierdie relasies volledig beskryf, verduidelik en gemotiveer word.
3. Dui tematiese merkers aan. Dit kan opvallende woorde, die herhaling van woorde, opvallende sintaktiese konstruksies, enige vorm van patroonvorming, en so meer wees.
4. Verdeel die perikoop in paragraafsegmente (ook genoem klusters). Meestal is dit 'n groep kolons wat as groep 'n duidelike eenheid binne

⁴ Daar is heelwat oor die beginsels en metodes van Diskoersanalise gepubliseer. Vgl. onder andere Louw (1983), Louw (1979), Jordaan (1986) en my artikel in Koers waarna ek reeds (voetnoot 1) verwys het. Die meeste van hierdie literatuur is primêr teoreties gerig en daarom nie baie geskik as didaktiese materiaal nie. In die stappe wat hier uiteengesit word, probeer ek om die materiaal so aan te bied dat dit geskik is vir 'n onderrigssituasie.

die diskoers vorm. Soms kan een lang kolon alleen ook 'n paragraafsegment vorm. Die verskillende paragraafsegmente moet aan die regterkant van die diskoers aangedui word. In die kommentaar op die diskoersanalise moet die afbakening van die paragraafsegmente beredeneer en gemotiveer word. Ander moontlike indelings moet ook genoem word en daar moet dan gemotiveer word waarom dit nie so gedoen moet word nie.

5. Tipeer die paragraafsegmente, dit wil sê, formuleer kortliks in jou eie woorde dit waaroor dit in die paragraafsegment gaan. 'n Tipering is iets anders as om bloot 'n opskrif te gee: die inhoud van die paragraafsegment moet kernagtig geformuleer word.
6. Dui met lynverbindings aan die regterkant van die analise die betekenisverhoudings tussen die paragraafsegmente aan. Die identifisering en benoeming van die relasies tussen hierdie groter eenhede geskied volgens dieselfde riglyne as in die geval van die relasies tussen die kolons. In die kommentaar moet ook hierdie relasies beskryf, verduidelik en gemotiveer word. Die tiperings van die verskillende paragraafsegmente word in die vierkantige blokke geskryf en die verhoudings tussen die blokke moet met dieselfde tipe lynverbindings as dié tussen die kolons aangedui word.
7. Formuleer 'n tema vir die hele perikoop. Dit moet 'n kernagtige tipering van die "inhoud" van die perikoop wees (dit wil sê dit wat daarin staan).

5.2 Illustrasie: DISKOERSANALISE VAN ROM. 13:1-7⁵

5.2.1 Kommentaar op die diskoersanalise:

1) Motivering van kolonindeling:

⁵ Die kolonindeling wat hier volg, kom ooreen met Louw (1979) se analise van hierdie perikoop. In die beskrywing van die semantiese relasies tussen die kolons asook die tematiese merkers wat beklemtoon word, verskil hierdie analise egter in belangrike opsigte van dié van Louw.

In die geval van kolon twee sou 'n mens weer 'n εστιν by die tweede gedeelte van die kolon (εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ) kon veronderstel en dit dan as aparte kolon neem. Dit is egter nie hier gedoen nie, aangesien dit onnodige detail sou wees. In die geval van kolons 18 tot 21 is die veronderstelde werkwoorde elke keer in hakies in die analise ingevoeg aangesien die kolons daarsonder nie 'n matriks het nie.

Daar moet verkieslik so min as moontlik woorde wat deur die semantiese struktuur veronderstel word, uitgeskryf word. Kolonanalise word juis gedoen op grond van die sintaktiese relasies soos wat dit op die oppervlakte van die teks aanwesig is. Soms moet veronderstelde woorde juis ingevoeg word om hierdie sintaktiese verhoudings duidelik te kan aantoon. Dit is dus duidelik dat kolonanalise hoegenaamd nie 'n "objektiewe" en meganiese proses is nie (vgl. Jordaan, 1986). Die oordeel van die analitikus moet voortdurend meespreek. Tog is dit ook nie 'n willekeurige proses nie. Elke afbakening moet gemotiveer kan word binne die algemeen gangbare sintaktiese reëls van Nuwe-Testamentiese Grieks.

2) Tematiese merkers

ὑποτάσσασθω en verwante begrippe

Die begrip ὑποτάσσασθω in kolon 1 en ὑποτάσσασθαί in kolon 14 kan as belangrike tematiese merker bestempel word. Dit is met vierkantige blokke gemerk in die analise. Die posisies waarin hierdie begrip voorkom, is uiters belangrik: dit staan in kolon 1, die kolon waarin die basiese stelling gemaak word waarop die hele perikoop voortbou en in kolon 14, die kolon wat dien as gevolgtrekking op die redenasie wat strek vanaf kolon 6 tot kolon 14. Ná kolon 14 word die beginsel wat in paragraafsegment A gestel en in paragraafsegment B beredeneer is prakties toegepas in paragraafsegment C. Hierdie belangrike tematiese merker kom dus aan die begin en aan die einde van die teoretiese uiteensetting voor. Dit is 'n baie kenmerkende vorm van diskoersstrukturering in Grieks: die tema word reg aan die begin genoem, dan breed uitgewerk en beredeneer, en dan weer aan die einde herhaal. Dit word 'n ringskomposisie genoem. Al kom die begrip dus

slegs twee maal in die perikoop voor, word dit deur die posisie waarin dit voorkom, uitgelig tot een van die heel belangrikste tematiese merkers in die hele perikoop.

ἐξουσία, verwante begrippe en verwysings daarna

'n Volgende belangrike tematiese merker is al die woorde en verwysings na die begrip "owerheid". Dit is omkring in die analise. Die herhaaldelike voorkoms van hierdie begrip of verwysing daarna, laat dit as duidelike tematiese merker uitstaan. Dit beklemtoon dat die saak wat in hierdie perikoop aan die orde is, baie deeglik met "owerhede" te doen het.

φῶβος en verwante begrippe

Die begrip "vrees" kom ook meermale voor: in kolons 6, 7 en 11 (met 'n krulstreep in die analise aangedui). As tematiese merker figureer dit negatief ten opsigte van die begrip "kwaad doen" in kolon 6. Wanneer die idee van "goed doen" dan verder uitgewerk word in kolons 7 tot 10 word die idee van "vrees" negatief daarby betrek en wanneer dit gaan oor "kwaad doen" (kolons 11 tot 13) dan word die begrip positief as afskrikmiddel daarby betrek.

ἀγαθόν en κακόν

Twee verdere belangrike tematiese merkers is die woorde ἀγαθόν (met horisontale stippellyn aangedui) en κακόν (met vertikale stippellyn aangedui) wat elke twee maal voorkom in paragraafsegment B. Rondom hierdie twee begrippe is die diskoers in paragraafsegment B gestruktureer.

διάκονος en λειτουργός

'n Laaste belangrike tematiese merker is die woorde wat verband hou met "dienaar" (in die analise met kruisies gemerk). Die woord διάκονος kom voor in kolon 13 en die woord λειτουργός in kolon 16. Hoewel die

owerheid gehoorsaam moet word en ook gevrees word wanneer daar kwaad gedoen is, bly die owerheid steeds 'n dienaar van God. Teenoor mense het die owerheid dus gesag, maar nie teenoor God nie. Owerhede staan onder God se gesag.

3) Beskrywing van die semantiese relasies tussen die kolons

2-3 - Additief-ekwivalent (of additief-verskillend nie-gevolglik): (2) "owerhede is van God" = (3) "owerhede is van God." Dieselfde saak word dus twee maal gestel, eers negatief en dan positief.

4-5 - rede-gevolg: (4) "opstand teen die owerhede is opstand teen 'n instelling van God" is die rede vir (5) "hulle sal gestraf word."

(2-3)-(4-5) - basis-gevolgtrekking: (2-3) "Aangesien die owerhede van God is" is die basis vir die gevolgtrekking (4-5) "die een wat die owerhede weerstaan, weerstaan 'n instelling van God en hy sal gestraf word."

1-(2-5) - Gevolgtrekking-basis: die opdrag in (1) dat "elke mens homself moet onderwerp aan die owerhede wat aangestel is" is 'n gevolgtrekking wat voortvloei uit die feit dat (2-5) "God owerhede ingestel het en dat hy mense sal straf wat die owerhede weerstaan omdat dit beteken dat hulle iets wat Hy ingestel het weerstaan."

7-8 - Voorwaarde-gevolg: (7) "as jy die owerhede nie wil vrees nie" is die voorwaarde vir (8) "dan moet jy goed doen."

9-10 - Gevolg-rede: Die feit dat (10) "die owerheid 'n dienaar van God is wat aangestel is om goed te doen" is die rede vir die gevolg dat (9) "die owerheid jou sal prys" (as jy goed doen).

(7-8)-(9-10) - Oorsaak-effek: Die feit dat jy goed doen (7-8), is die oorsaak wat lei tot die effek dat jy lof van die owerheid sal ontvang (9-10).

12-13 - Gevolg-rede: (13) "die owerheid se opdrag om 'n dienaar te wees wat die kwaad moet straf" is die rede wat tot gevolg het dat (12) "die owerheid die swaard dra".

11-(12-13) - Effek-oorsaak: Die feit dat die owerheid die kwaad moet straf en dat hy daarom die swaard dra (12-13), is die oorsaak wat die effek het dat (11) "jy die owerheid moet vrees as jy kwaad doen."

(7-10)-(11-13) - Tweeledig-kontrasterend: In (7-10) gaan dit oor die owerheid se houding en optrede teenoor mense wat goed doen en in (11-13) gaan dit oor die owerheid se houding en optrede teenoor die wat kwaad doen. Die twee stellings is dus nie ondergeskik aan mekaar nie, nee, dit is twee stellings wat op dieselfde vlak (gekoördineerd) langs mekaar staan. Die stellings is egter in duidelike kontras met mekaar: goed doen en die gevolge daarvan word gekontrasteer met kwaad doen en die gevolge daarvan.

6-(7-13) - Additief-ekwivalent of Generies-spesifiek: die stelling wat in (6) gemaak word, "die owerhede is nie 'n voorwerp van vrees vir iemand wat goed doen nie, maar is dit wel vir iemand wat kwaad doen", word herhaal in (7-13). Die twee stellings staan dus additief tot mekaar en dit is ekwivalent. 'n Mens sou ook die relasie as generies-spesifiek kan bestempel: dit wat in (6) in die algemeen gestel word, word in meer spesifieke besonderhede in (7-13) uitgespel.

Let ook daarop dat die orde van eers goed en dan kwaad wat in (6) gestel is, gehandhaaf word in die spesifisering daarvan. In (7-13) gaan dit ook eers oor goed en dan oor kwaad. Die diskoers vorm hier dus 'n duidelike semantiese paralellisme.

(6-13)-14 - Basis-gevolgtrekking: Die hele redenasie oor goed en kwaad en die gevolge daarvan van (6-13) dien as basis vir die gevolgtrekking dat (14) "dit noodsaaklik is om die owerhede te gehoorsaam, nie alleen ter wille van die straf nie, maar juis ter wille van 'n goeie gewete voor God."

Aangesien "straf" gekoppel kan word aan die kwaad en die "goeie gewete" aan die goeie, is dit dus besonder treffend dat die volgorde goed-kwaad wat twee maal in (6-13) gestel is, hier in (14) omgekeer word en die kwaad eerste aan die beurt kom en dan die goeie.

Ons kry dus hier die volgende treffende patroon in die volgorde waarin hierdie basiese temas in hierdie paragraafsegment aan die orde gestel word:

goed (6)
kwaad (6)

goed (7-10)
kwaad (11-13)

kwaad (14)
goed (14)

'n Bepaalde patroon word dus geëyk en dan skielik in die gevolgtrekking deurbreek. Dit is 'n bekende verskynsel in 'n goeie literêre werk en dit word hier pragtig geïllustreer. Die leser word gewoon gemaak aan 'n patroon en dit skep by hom die verwagting dat die patroon ook so sal voortduur. Wanneer die bekende orde omgekeer word, word die verwagting van die leser deurbreek. Sy aandag word dus opnuut getrek en die punt wat gemaak word, word kragtig en baie effektief gekommunikeer.

15-16 - Gevolg-rede: (15) "Julle moet belasting betaal" is die gevolg van die rede (16) dat "owerhede dienaars is wat juis met die insameling van belastings besig moet wees".

18-19-20-21 - Additief-ekwivalent: dieselfde gedagte word vier keer herhaal, "betaal!"

17-(18-21) - Generies-spesifiek: die generiese term $\phi\epsilon\iota\lambda\alpha\varsigma$ (= "die verskuldigde dinge") in (17) word ten opsigte van vier spesifieke soorte

dinge wat 'n mens verskuldig is, nader gespesifiseer, naamlik, belasting, tol, vrees en eerbied.

Daar is reeds in die grammatikale kommentaar hierbo aangetoon watter besondere stilistiese patrone en klankspel in hierdie vier frases aangetref word. Skematies kan dit soos volg voorgestel word:

- (1) τὸν φόρον τὸν φόρον
- (2) τὸ τέλος τὸ τέλος
- (3) τὸν φόρον τὸν φόρον
- (4) τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν

Hierdie vier frases is op 'n besondere manier op twee verskillende vlakke parallel aan mekaar: Frases 1 en 2 (belasting en tol) is op semantiese gronde as parallel aan frases 3 en 4 (vrees en eerbied), die konkrete dinge wat 'n mens aan die owerhede verskuldig is, word eers genoem en daarna die meer abstrakte dinge. Dat die konkrete en abstrakte egter nie van mekaar geskei kan word nie, maar onderling met mekaar verweef is, word gekommunikeer deur die klankparalellisme wat dwarsoor die semantiese grense heen sny. Wat die herhaling van klanke betref, is frase 1 en 3 parallele aan mekaar en frase 2 en 4 is op hulle beurt weer parallel. Dit is 'n besonder treffende wyse waarop hierdie argument afgesluit word en dit styg uit bo die normale vlakke en effektiwiteit van kommunikasie - die werk van 'n meester in die retoriek!

Dit is dus baie duidelik dat stylfigure en ander stilistiese verskynsels in 'n teks nie as "blote stilistiese fynighede" afgemaak kan word nie - dit vorm 'n wesentlike deel van die totale "inhoud" van die teks. As 'n mens verder in gedagte hou dat besondere aandag aan die manier hoe 'n ding gesê word (die styl daarvan), gegee is, wesentlik deel was van die taalgebruik van die antieke Grieks is dit duidelik dat besondere erns met die interpretasie van stilistiese verskynsels in die Nuwe Testament gemaak moet word.

4) Motivering van die indeling van paragraafsegmente

Paragraafsegment A strek vanaf kolon 1 tot aan die einde van kolon 14 en paragraaf C vanaf kolon 15 tot kolon 21. Op grond van die beskrywing van die semantiese verhoudings tussen die kolons wat so pas geskryf is, kan daar goeie motivering vir hierdie indeling gegee word. Kolons 1 tot 5 word as eenheid geneem omdat die basiese stelling wat in 1 gemaak is direk gemotiveer word in 2-3 en 4-5. Die gevolge van verset (of gehoorsaamheid) teenoor die owerhede wat in 5 genoem is, is die samebindende faktor in paragraafsegment B. Kolons 6 tot 14 word as eenheid saamgebind deur die goed doen/kwaad doen-gedagte en die gevolge van elkeen van hierdie handelswyses. In kolon 15 word die konkrete opdrag om te "betaal" die eerste keer genoem en hierdie tema vorm dan verder die samebindende faktor tussen kolons 15 tot 21.

Op grond van die feit dat die aard van die owerhede getipeer word as δικάζονός τοῦ θεοῦ (in kolon 10) en λειτουργοὶ τοῦ θεοῦ (in kolon 16) sou 'n mens ook die paragraafsegmente soos volg kon indeel: paragraafsegment A - kolon 1-9, paragraafsegment B - kolon 10-16 en paragraafsegment C - kolons 17-21, met die "aard van die owerhede" as tema van paragraafsegment B (Venter, (1985) deel dit so in). So 'n indeling verbreek egter die duidelike samebindende temas van "goed/kwaad" en "betaal" volgens die indeling hierbo en dit is ook minder logies om dit so te doen. Daar word dus volstaan met die eerste indeling van paragraafsegmente soos dit hierbo beredeneer is.

5) Tipering van paragraafsegmente

Kluster A: Die basiese stelling

Elke mens moet homself aan die owerhede wat aangestel is onderwerp. Owerhede is deur God ingestel en diegene wat dit weerstaan, sal gestraf word.

Kluster B: Nadere omskrywing van die gevolge van onderwerping/opstand teenoor die owerhede

Owerhede is dienaars van God wat reg moet laat geskied aan almal: deur mense wat goed doen te prys en kwaaddoeners te straf. Hieroor, maar veral omdat dit 'n gewetensaak is, is dit noodsaaklik dat jy jou aan die owerhede onderwerp.

Kluster C: Praktiese implikasies van onderwerping aan die owerhede

Betaal aan elkeen alles wat hom toekom: konkrete belastings asook eerbied en ontsag.

6) Semantiese relasies tussen paragraafsegmente

In paragraafsegment A word die algemene stelling gemaak wat in die res van die perikoop nader gespesifiseer word. In paragraafsegment B word die beginsel waarop die stelling in A berus, beredeneer en in paragraafsegment C word hierdie beginsel konkreet toegepas. Daar word dus in twee opsigte uitgebrei op die basiese stelling wat in A gemaak word: teoreties-motiverend in B en prakties-toepassend in C.

B en C staan in die verhouding basis-gevolgtrekking tot mekaar en A-(B-C) in die verhouding generies-spesifiek.

Ons kan die semantiese relasies tussen die paragraafsegmente so voorstel:

- A - Die basiese stelling
- B - Die beginsel beredeneer
- C - Die beginsel prakties geïllustreer

7) Temaformulering

Elke mens moet hom onderwerp aan die bestaande owerhede, want hulle is dienaars van God wat die opdrag het om reg te laat geskied. Die onderwerping moet konkreet manifesteer daarin dat jy selfs méér betaal as die konkrete belasting wat van jou geëis is.

STAP 6: VISUELE VOORSTELLING VAN DIE MAKROSTRUKTUUR⁶

6.1 Motivering en werkswyse

Die doel van hierdie uiteensetting is om op 'n duidelike wyse aan te toon hoe verskillende perikope met mekaar in verband staan. Hierdie is 'n uiters belangrike fase in die interpretasie van elke teks. Ten einde by 'n geldige interpretasie van 'n teks te kan uitkom, is een van die basiese vereistes dat daar baie deeglik met die tekstuele konteks⁷ van 'n bepaalde teksgedeelte rekening gehou moet word.

⁶ Hierdie metode van visuele voorstelling kom grootliks ooreen met die laaste fase van Van Rensburg (1986) se metode van sintaktiese struktuurontleding. Die pad wat tot op hierdie punt gevolg is, verskil egter grootliks.

⁷ Vgl. Silva (1983) vir 'n verduideliking van die onderskeid tussen tekstuele, kulturele en kommunikatiewe konteks.

Dieselfde beginsel as wat hierbo gevolg is om die verhoudings tussen die paragraafsegmente binne 'n perikoop aan te dui, moet ook hier gevolg word.

Ter wille van 'n eenvormige en duidelike visuele voorstelling moet soos volg te werk gegaan word: Die tema van elke perikoop soos dit in die vorige fases geformuleer is, word in 'n vierkantige blok geskryf. Bo-aan die blok word 'n opskrif en tipering van die perikoop gegee. Die semantiese verhoudings tussen die blokke word met lynverbindinge aan die linkerkant van die blokke aangetoon. In die kommentaar op die makrostruktuur, word hierdie verhoudings beskryf en gemotiveer.

6.2 Illustrasie: Voorstelling van die makrostruktuur van Rom. 12:1-13:14

Perikoop 1: Rom. 12:1-8

Tipering: Gevolgtrekking op grond van die argument in Rom. 1-11

Stel julleself volledig in die diens van God deur met oorgawe al die geestelike gawes wat julle van Hom ontvang het te gebruik tot sy eer en in diens van julle naaste

Perikoop 2: Rom. 12:9-21

Tipering: Verskeie etiese voorskrifte as konkretisering van die algemene beginsel van perikoop 1.

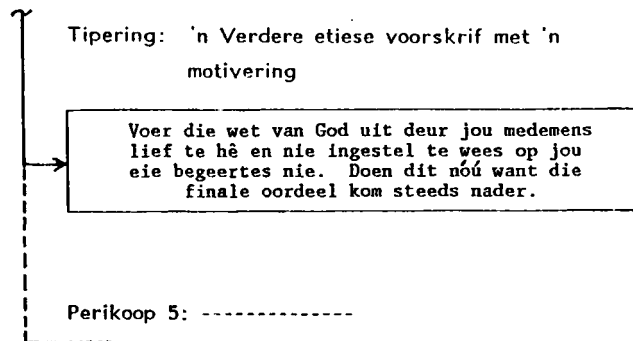
Betoon liefde, wees toegewyd, hoop, volhard, help, wees gasvry, seën julle vervolgers, leef in alles met mekaar mee, wees eensgesind, nederig, moenie vergeld of wreek nie, leef in vrede met almal.

Perikoop 3: Rom. 13:1-7

Tipering: 'n Verdere etiese voorskrif met 'n motivering

Elke mens moet hom onderwerp aan die bestaande owerhede. Hulle is dienaars van God wat die opdrag het om reg te laat geskied. Die onderwerping moet konkreet manifesteer daarin dat 'n mens méér moet betaal as die konkrete belasting wat van jou geëis word.

Perikoop 4: Rom. 13:8-14

6.3 Kommentaar op makrostruktuur:

Die hele gedeelte vanaf Rom. 12:1 tot 15:13 vorm 'n eenheid in die brief. Dit is die paranese wat berus op die uiteensetting van die heilsplan van God in Rom. 1:18-11:36.

Perikoop 1 (Rom. 12:1-8) is 'n generiese stelling wat die algemene beginsel tot 'n lewe van diens aan God stel. In die daaropvolgende perikope word hierdie beginsel op verskillende vlakke konkreet nader gespesifiseer. In perikoop 2 (Rom. 12:9-21) word 'n hele reeks kort etiese voorskrifte gegee, in perikoop 3 (Rom. 13:1-7) een spesifieke voorskrif wat dan beredeneer word, in perikoop 4 (Rom. 13:8-14) 'n verdere spesifieke voorskrif wat gemotiveer word. Perikope 2, 3 en 4 staan in additief-verskillende semantiese relasies tot mekaar en perikope 1-(2-4) in 'n generies-spesifieke relasie.

STAP 7: WOORDSTUDIE

7.1 Motivering en werkswyse

Breedvoerige motivering vir die noodsaaklikheid van 'n deeglike betekenisanalise van bepaalde sleutelwoorde in 'n perikoop as deel van die eksegetiese proses is sekerklik nie nodig nie. Waar dit in die

diskoersanalise grootliks gaan om betekenis soos wat dit op sinsvlak en paragraafvlak funksioneer, word die fokus in hierdie stap ingestel op betekenis op woordvlak

Daar is verskillende woordeboeke (en ook teologiese woordeboeke) beskikbaar wat hier geraadpleeg kan word. Verder is daar ook baie waardevolle boeke oor die vasstelling van betekenis op woordvlak ten opsigte van Nuwe-Testamentiese Grieks beskikbaar (om maar net twee van die bekendstes te noem: J.P. Louw se *Semantics of New Testament Greek*, sy *Lexicography and translation* en M. Silva se *Biblical words and their meaning*.⁸

As gevolg van die teoretiese en metodologiese besinning oor hierdie aspek van betekenisstudie veral sedert die vroeë sewentigerjare, het dit ook duidelik geblyk watter ernstige leemtes daar in die bestaande woordeboeke en teologiese woordeboeke van Nuwe-Testamentiese Grieks is (vir 'n deeglik verantwoorde behandeling van die kritiek teen die bestaande woordeboeke, vergelyk die MA-verhandeling van Eugene Botha (1985)). Die verskyning van 'n omvattende nuwe woordeboek wat op moderne beginsels berus en saamgestel is deur E.A. Nida en J.P. Louw (*Lexicon of the Greek New Testament based on semantic domains*), word met groot verwagting afgewag. In die samestelling van hierdie woordeboek is daar rekening gehou met verskillende slaggate in die vasstelling van woordbetekenis (soos byvoorbeeld dat woorde tussen tale mekaar nie dek nie, die onderskeid tussen betekenis en verwysing, tussen betekenis en implikasie, die verskille tussen referensiële en konnotatiewe betekenis, en so meer). In plaas van om "vertalingsekwivalente" vir Griekse woorde te gee, soos wat dit in die tradisionele woordeboeke gedoen is, word die

⁸ In my klasdikaat (*Semeion*) is baie van die materiaal wat in hierdie boeke (en ook heelwat ander boeke en artikels oor die Semantiek) behandel word, kortliks saamgevat. Met die oog op studente en predikante wat vir die eerste keer hiermee te doen kry, is daar gepoog om dit op vereenvoudigde wyse aan te bied en met baie voorbeelde toe te lig.

gegewens in hierdie nuwe woordeboek in terme van semantiese velde aangebied. Vir die vasstelling van hierdie semantiese velde, is daar gebruik gemaak van die sogenoemde "komponensiële analise van betekenis".

Die doel van 'n woordstudie moet dus wees om 'n definisie van 'n woord se betekenis te gee soos wat dit in die spesifieke konteks gebruik word en wat berus op 'n analise van die verskillende soorte betekenis-komponente van die woord. Dit behels dus veel meer as om bloot net "vertalingsekwivalent" in 'n woordeboek op te soek.

Uit die enkele sake wat hier genoem is, blyk dit duidelik watter geweldige vordering daar op hierdie gebied gemaak is. Dit val buite die doel en bestek van hierdie artikel om 'n uitgebreide teoretiese en metodologiese bespreking oor woordstudie hier te gee. In plaas van so 'n bespreking, word die resultate van so 'n komponensiële analise van die betekenis van ἐξουσία kortliks hier weergegee. Benewens ἐξουσία is die woorde συνέidesis en υποτασσεται in hierdie perikoop ook van uiterste belang. Ter wille van die illustrasie waarop die artikel gerig is, word daar egter volstaan met die een voorbeeld.

Vir die doel maak ek gebruik van die resultate van die studie van Viljoen (1986).

7.2 Illustrasie: Die betekenis van ἐξουσία in Rom. 13:1

Op die vertikale dimensie (van die hiërargiese betekenisstruktuur binne die bepaalde semantiese veld), word ἐξουσία deur die volgende betekenis-komponente ingesluit: "Geskape, menslike moondhede". Die betekenis "eienaarskap, paternalisme, geregtigheid, gewoontereg en maatskaplike wette" word op 'n laer vlak op hulle beurt weer deur ἐξουσία ingesluit. Die betekenis "aardse magte" figureer op dieselfde hiërargiese vlak. In terme van diagnostiese (= onderskeidende) betekenis-komponente word die betekenis van ἐξουσία van ander betekenis op dieselfde vlak onderskei deur die komponente "regmatige, toegekende magte" terwyl die komponente "geskape, menslike en onpersoonlike moondhede" die

betekenis weer by die volgende hoër vlak laat inpas en die betekenis "geskape, menslik, onpersoonlike moonhede en potensiële magte" die betekenis op laer vlakke insluit (vergelyk Viljoen, 1986:118).

Uiteindelik gee Viljoen (1986:120) die volgende definisie van die betekenis van ἐξουσία in Kol. 1:16: en "ἐξουσία is geskape, onpersoonlike moonhede wat deur mense besit word. Hierdie magte is regmatig aan hulle toegeken en hulle besit die potensie tot optrede".

Op grond hiervan kan die afleiding gemaak word dat ἐξουσία in Rom. 13:1 nie die leksikologiese betekenis van "bo-natuurlike" of "hemelse" magte dra nie, maar dat dit heel konkreet die siviele owerhede (waarskynlik vanaf plaaslike tot sentrale vlak) beteken. Na watter spesifieke konkrete siviele owerhede in Rom. 13:1 verwys⁹ word, is 'n verdere vraag. Dit val egter buite die doel van hierdie artikel om daarop in te gaan.

Om hierdie betekenis-komponente te onderskei en sodoende by hierdie definisie uit te kom, het Viljoen 'n intensiewe studie van die gebruik van die woord ἐξουσία in die hele Nuwe Testament gemaak. Dit het onder meer behels dat hierdie woord binne die semantiese veld waarin dit voorkom met woorde soos ἀρχαί, κυριότητες en ἄρχει gekontrasteer is.

'n Selfstandige woordstudie wat volgens hierdie beginsels gemaak word, vereis heelwat teoretiese kennis en dit veronderstel ook 'n bepaalde tegniese vaardigheid. In die lig hiervan kan die waarde van die nuwe woordeboek van Louw en Nida dus ook beter begryp word.

⁹ Dit is baie belangrik om tussen betekenis en verwysing te onderskei. In Joh. 1:29 waar daar staan "Daar is die Lam van God ..." beteken ἄμνος "'n onvolgroeide skaap", maar in hierdie konteks verwys dit na Christus. Dit lyk so voor die hand liggend om hierdie onderskeid te tref, maar tog is dit 'n slaggat waarin dikwels in die eksegetiese geval word. Vir meer voorbeelde en 'n bespreking van die beginsel, kyk Louw (1983) en my diktaat Semeion.

TEN SLOTTE

Met alles wat tot op hierdie punt gedoen is, is die eksegetiese proses natuurlik by verre na nog nie afgehandel nie. Reese (1973) wys byvoorbeeld op die volgende eksegetiese probleme ten opsigte van Rom. 13:1-7 wat in die wetenskaplike diskussie oor die perikoop blootgelê is en waarvoor daar nog geen konsensus onder eksegete bestaan nie:

- Is die gedeelte van Paulus self of is dit 'n interpolasie?
- Pas die perikoop in die konteks?
- Is die gedeelte Christologies?
- Het die perikoop Joodse of Grieks-Romeinse wortels?
- Is dit geskryf vir konkrete historiese omstandighede of is dit 'n algemene teorie oor die staat?

Benewens hierdie direkte eksegetiese vrae, sou 'n geldige interpretasie verder ook nog 'n deeglike studie van die interpretasiegeskiedenis van die perikoop vereis (vergelyk Wilckens (1982:43-66) vir 'n uitgebreide bespreking van die Wirkungsgeschichte van die perikoop).

Maar selfs al sou ons antwoorde op al hierdie eksegetiese en wirkungsgeschichtliche probleme kon vind, het ons daarna ook nog 'n verdere ent pad om te loop om uit te kom by 'n verantwoorde interpretasie van die betekenis van hierdie teks vir vandag. Konkrete hermeneutiese probleme, soos wat hierdie perikoop ten opsigte van gehoorsaamheid aan die huidige Suid-Afrikaanse regering (wat deur baie mense in die land as illegitiem beskou word) sou sê, kan nie beantwoord word sonder 'n veel dieper en uitgebreider studie nie. Net so sal die konkrete verkondiging van hierdie perikoop nog 'n verdere stel nuwe probleme en faktore daarstel wat hoegenaamd nie met 'n "taalkundige" eksegetiese alleen bevredigend behandel sal kan word nie.

Aan die ander kant is dit tog sekerlik so dat hierdie basiese grondwerk altyd 'n onontbeerlike faset binne die geheel van die interpretasieproses sal wees. Dit kan dus net tot ons voordeel wees om deur nuwe navorsing en deur metodologiese verfyning hierdie basiese stappe steeds meer gesofistikeerd en verantwoord uit te voer.

BIBLIOGRAFIE

BOTHA, J. 1987. Semeion. Inleiding tot die interpretasie van die Griekse Nuwe Testament. Potchefstroom : PU vir CHO. (Departement Sentrale Publikasies. Diktaat 45/87).

BOTHA, J.E. (Eugene). 1985. 'n Kritiese benadering van die leksikografiese hantering van die betekenis van $\mu\alpha\tau\epsilon\omega$ in die Griekse Nuwe Testament. Pretoria. (Verhandeling (MA) - Universiteit van Pretoria.)

COMBRINK, H.J.B. 1986. The changing scene of biblical interpretation. In Petzer, J.H. & Hartin, P.J. reds. A South African perspective on the New Testament. (Fs. B.M. Metzger). Leiden : E.J. Brill.

DEIST, F.E. 1978. Ope vrae aan die diskoersanalise. NGTL, 19:260-271,

DU TOIT, A.B. 1984. Die vasstel van 'n perikoop. 'n Eksegetiese oefenloop met die oog op die prediking aan die hand van Filippense 3:1-16. Lesing gelewer tydens 'n predikantekursus aangebied deur Buro vir Voortgesette Onderwys van die RAU. (Ongepubliseerd).

ERICKSON, R.J. 1983. Linguistics and Biblical Language: A wide open field. The Journal of the Evangelical Theological Society, 26(3):257-263.

- FUNK, R.W. 1961. *A Greek Grammar of the New Testament and other early christian literature.* Chicago : Chicago University Press.
- FIANNA, R. 1983. *A Grammatical aid to the Greek New Testament.* Grand Rapids : Baker.
- JORDAAN, G.J.C. 1986. 'n Kritiese evaluering van die Suid-Afrikaanse diskoersanalise. *Koers*, 51(3):401-418.
- KEEGAN, T.J. 1985. *Interpreting the Bible: A popular introduction to Biblical hermeneutics.* New York : Paulist.
- LATEGAN, B.C. 1984. Current issues in the hermeneutical debate. *Neotestamentica*, 18:1-17.
- LOUW, J.P. 1979. *A semantic discourse analysis of Romans (2 Vols).* Pretoria : UP.
- LOUW, J.P. 1983. *Semantics of New Testament Greek.* Philadelphia : Fortress.
- LOUW, J.P., red. 1985. *Lexicography and translation. With special reference to Bible translation.* Cape Town : Bible Society.
- McKNIGHT, E.V. 1985. *The Bible and the reader. An introduction to literary criticism.* Philadelphia : Fortress.
- METZGER, B.M. 1971. *A textual commentary of the Greek New Testament.* New York : UBS.
- NIDA, E.A. 1973. Implications of contemporary linguistics for biblical scholarship. *Journal of Biblical Literature*, 91:73-89.
- NIDA, E.A., LOUW, J.P., SNYMAN, A.H. & CRONJE, J. v. W. 1983. *Style and discourse.* Cape Town : Bible Society.

NIDA, E.A. & LOUW, J.P. 1987. *Lexicon of the Greek New Testament based on semantic domains*. Cape Town : Bible Society.

PETZER, J.H. & JORDAAN, G.J.C. 1984. *Inleiding tot die tekskritiek van die Nuwe Testament*. Potchefstroom : PU vir CHO (Departement Sentrale Publikasies. Diktaat 5/84).

REESE, T.J. 1973. *Pauline politics: Rom. 13:1-7*. *Biblical Theology Bulletin*, 3:323-331.

SILVA, M. 1983. *Biblical words and their meaning. An introduction to lexical semantics*. Grand Rapids : Zondervan.

THISELTON, A.C. 1979. *Semantics and New Testament interpretation*. In I.H. Marshall, red. *New Testament Interpretation. Essays on principles and methods*. Exeter : Paternoster.

VAN RENSBURG, Fika. 1986. *Grammatikos*. Potchefstroom : PU vir CHO. (Klasdiktaat).

VENTER, C.J.H. 1985. *Die pauliniese paranese in Romeine 12-15 - 'n eksegetiese studie*. Potchefstroom. (Proefskrif (Th.D.) - PU vir CHO.)

VILJOEN, F.P. 1986. *Die betekenis van ἀρόνοι, κυριότητες, ἐξουσίαι en ἀρχαί in Kol. 1:16*. Potchefstroom. (Verhandeling (M.A.) - PU vir CHO.)

WILCKENS, U. 1982. *Der Brief an die Römer. VI/3. (Röm 12-16)*. Zürich : Benziger.